

Mötesanteckning från webbmöte

Datum 2017-11-07

Märkning

Mötesdatum: 2017-11-07

Mötestid: 14.00-15.00

Deltagare:

- Alissa Andersson, Riksantikvarieämbetet
- Anna Bronzoni Catellani, Ateljé Catellani
- Annika Carlsson, Riksantikvarieämbetet
- Carola Häggström, Riksantikvarieämbetet
- Eva Ahlström, Åjtte–Svenskt fjäll- och samemuseum
- Hanna Aili, Sörmlands museum
- Kaj Thuresson, Riksantikvarieämbetet
- Kajsa Stavebring Nordiska museet
- Maria Varhelyi, Kulturparken Småland
- Sunna Kuoljok, Åjtte–Svenskt fjäll- och samemuseum
- Susanne Nickel, Riksantikvarieämbetet och Eskilstuna stadsmuseum
- Veronica Östby, Åjtte–Svenskt fjäll- och samemuseum

Temat för Riksantikvarieämbetets webbmöte om samlingsförvaltning var den här gången: *Märkning*. Vi tänkte här närmast på märkning av olika typer av föremål och material, märkmetoder, vem som märker och vad man märker med. Och att det är mycket viktigt att inte märkning och därmed information om föremålet försvinner. Lite om skyddsmärkning kom också upp. Syftet med mötet var att delge varandra erfarenheter och tips kring temat. Här följer minnesanteckningar.

Rutiner, riktlinjer och anvisningar

Några av museerna har rutiner och anvisningar för märkning sedan flera år. Både nedskrivna och i muntlig form. Vissa känner sig nöjda med de metoder som man har kommit fram till, efter noggranna efterundersökningar.

En del känner att gamla rutiner behöver uppdateras. En del håller just nu på att uppdatera sina skriftliga rutiner. Dock nämner man att allt gammalt inte är dåligt. Flera har börjat följa standarden Spectrum i sitt arbete.

Märkmetoder

Olika märkmetoder används på olika material och föremålsgrupper. Märkning direkt på föremålen sker när det är svårt att på annat sätt fästa eller sy fast märklappar.

Märkmaterial och metoder som används är tusch, oljefärg, märkband, bomullsband, textilpennor, påsydda etiketter och hänglappar. Syftet är att märkningen ska vara stabil.

Paraloid B-72 och B-67 används som lack under och över märkningar på till exempel keramik, glas och metall.

Paraloid B-72 kan ha lång torktid. Man får se till att märkningen får tillräcklig tid på sig att torka innan föremålet hanteras. Paraloid B-72 kan lätt avlägsnas med ett lösningsmedel som till exempel aceton.

Paraloid löses ofta i ett lösningsmedel som aceton, etanol eller toulén.

Lösningsmedlet kan påverka hur lång torktiden blir och hur blankt slutresultatet blir. Det kom upp en fråga om Paraloid är cancerframkallande. Enligt produktbladet är det bara irriterande för hud och ögon. Eftersom Paraloiden kan vara blandad med olika lösningsmedel kan det vara mer eller mindre hälsoskadligt. Dragskåp eller annat tillräckligt utsug bör hur som helst användas för att inte utsätta människor för risker.

Övrigt tips på lack är Aquazol som är vattenlöslig, om aceton eller andra lösningsmedel inte är ett alternativ. Aquazol finns i olika matthetsgrader. Laropal är en genomskinlig lack löst i till exempel etanol. Går lätt att ta bort om det behövs. För att märka finns Gamblin till exempel i vitt och svart som kan användas över Paraloid.

Ett museum påtalar särskilt att man gått ifrån skadliga kemikalier och istället försöker använda mer miljövänliga, ickeskadliga metoder som till exempel vitt och svart tusch och oljefärg. Man undviker helst lack. Där det går används fastsydda, små bomullslappar. Ibland har man stiftpennor som doppas i medlet man märker med. Man skriver smått och använder förstoringsslampa.

Gravering kommer också upp som en traditionell märkmetod som ibland fortfarande praktiseras på till exempel glas. Man har dock funderat på att gå ifrån det då det anses ganska förstörande. Anledningen till att man graverar är att man tidigare har haft hög användning av glaset och att man konsekvent diskat allt glas som rengöringsmetod och märkningar då ofta försvann.

Reversibla och icke reversibla metoder

Det blev en diskussion kring fördelar och nackdelar med reversibla kontra icke reversibla märkmetoder. Alltså om märkningen ska kunna gå att ta bort eller om den bör vara permanent och inte går att ta bort.

Ett museum har helt gått över till reversibla metoder på alla nyintag.

Det ska gå att ta bort märkningar och inte göra dem till museiföremål längre. Bra att kunna ta bort märkningar om man vill deaccedera och avyttra.

Märkning av specifika material

Icke-behandlat trä: Eventuellt med blyerts.

Vaxad eller lackad möbelyta: På baksidan eller i en låda. Eller med en hängetikett om det går.

Plast: Kan vara olika från olika typer av föremål och plaster. Generellt en svårmärkt föremålskategori då lösningsmedel kan påverka plasten eller att plasten i sig påverkar märkningen. Ibland kan plasten i sig flyta ut och helt förstöra märkningen då den blir ett med föremålet. BEVA-gel är ett vatten- och akrylbaserat klister som använts i många år. Kan eventuellt fungera som märkningsmedel för plast. International institute for conservation of historic and artistic works of art (IIC) kan ha mer information på sin hemsida. Märk på så liten yta som möjligt om det är märkningen som påverkar plasten. Vissa har använt blyerts, akrylfärg, oljefärg och lösa lappar. Förvaring av plast i rätt klimat och miljö är viktig för att hindra nedbrytning.

Modernare märkningsmetoder

Vi diskuterade olika mer moderna och digitala metoder för märkning som:

- Streckkoder. Finns på bland annat Statens historiska museum och etnografiska museet.
- QR-koder

- Mikropunktskrift
- Datachip. Informationen finns på själva chipet. RFID märkning. Görs till exempel av prover på laboratorier. Men det är ändå en klisterlapp man måste sätta på föremålet.
- Fotografering som identifikationsmetod. Dataprogram som kan läsa av olika särdrag på ett föremål. Det nämns också att en samlingsystemsleverantör har gjort en app till telefonen där man snabbare kan registrera föremål direkt i magasinet. Eventuellt kan man tänka sig en utveckling av den även med fotoigenkänning i framtiden.

Risker med digitala märkningar är att den kan försvinna. System kanske inte uppdateras och avläsare kanske inte funkar på lång sikt.

Var på föremålet bör man märka?

Märk på ytor som man inte tror ska synas när man ställer ut. Tänk estetiskt. Skriv eventuellt smått, men tydligt.

Det blir svårt att hitta märkningen om man märker på olika platser på olika föremål. Gör en sammanställning av var man rekommenderar att märkning sker.

Vem på museet märker?

Det varierar på de olika museerna. På ett museum är ambitionen att alla som tar in föremål ska kunna märka dem efter råd från konservatorn. Annars är det någon från samlingsenheten.

På ett museum märker föremålsregistratorn allt, vilket ger ganska hög arbetsbelastning. Där märks alla nyförvärv. Det finns ca 3000 föremål som väntar på märkning.

När i processen görs märkningen?

Olika beroende på museum och föremål.

Vissa registrerar först och gör en tillfällig lapp med inventarienummer.

Märkning sker i samband med inskrivning i accessionskatalogen och fotografering.

Märkning görs ibland på flera föremål åt gången, lite som löpande band eller ett och ett allt eftersom de kommer in.

Har man speciella utrymmen för märkning?

Konservatorsateljén eller andra ställen för enklare märkning.

Separata rum för registrering och märkning.

Litet rum för märkning. Luften blir dålig snabbt.

Dragskåp behövs.

Mobil märkvagn.

Hur tas märkning bort vid deaccession?

Man avlägsnar gamla märkningar med lösningsmedel, om det går. Tänk på att lösningsmedlet kan skada föremålet och materialet.

Vid destruktion förstörs märkningen helt genom att materialet krossas eller på annat sätt förstörs.

Skyddsmärkning

Det är viktigt att märka föremål som är behandlade med hälsoskadliga ämnen eller som är farliga i sig själva. Farliga ämnen som kan förekomma är pentaklorfenol som har haft en hög användning i Norden. Kan bilda vita kristaller som är luktfria. Test behöver göras för att konstatera vilket material det är frågan om. Andra ohälsosamma ämnen som använts är DDT och lindan. Gör en skyddsmärkning på hyllan, i lådan eller på en dörr intill ett magasin. Använd skyddsrock, handskar, skyddsmask och skyddsglasögon vid hantering och vid behov.

Det finns ofta ont om dokumentation om vilka kemikalier som har använts på vad. Förutsätt alltid att det kan förekomma skadliga ämnen vid hantering.

Förslag på andra ämnen att ta upp och diskutera på andra möten som kom upp:

- Fler och djupare diskussioner kring reversibla kontra icke reversibla märkningsmetoder. Vilka som är för- och nackdelarna.
- Även diskussioner om olika metoder och material och vilket som fungerar bäst.

Gruppen ser gärna en fortsättning av liknande möten 2018. Man tycker att det är en bra mötesform. Man blir lätt isolerad och hemmablind på sitt eget museum. Man vill gärna lära sig av andra.

Nästa möte är den 14/12 troligen med temat policyer– vad ska ingå.

Länkar till saker som nämndes under mötet:

- Spectrum: raa.se/spectrum
- IIC – International institute for conservation of historic and artistic works of art: <https://www.iiconservation.org/>
- Digisams checklistor för samlingssystem: <http://www.digisam.se/leveranser/checklistor/>